

Om Lovforanstaltninger mod Snyltesvampe og Ukrudt.

Af E. Rostrup*).

Angaaende saadanne Forholdsregler har jeg tidligere flere Gange havt Lejlighed til at udtale mig. Den 30. Marts 1892 indledede jeg en Diskussion i det kgl. danske Landhusholdningsselskab: „Hvad kan der fra Lovgivningens Side udrettes mod Plantesygdomme“**), og endvidere behandlede jeg samme Emne ved de sjællandske Landboforeningers Delegeretmøde den 16. Novbr. 1897***). Angaaende det andet Spørgsmaal: „Lovgivningens Medvirkning til Udryddelse af Ukrudt“, da blev dette behandlet ved Foredrag i det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 20. Febr. 1895 og 11. Marts 1896†), endvidere ved Foreningen af jydsk Landboforeningers 22. Delegeretmøde i Aarhus den 30. September 1896††), ligesom jeg endelig paa given Foranledning, under 19. Maj 1898 har tilstillet Landbrugsministeriet nogle herhen hørende Forslag.

Jeg skal derfor ved denne Lejlighed kun kortelig søge at indlede en Diskussion om disse to Emner og behandle dem

*) Denne og foregaaende Artikel er i det væsentlige Indholdet af et i det kgl. danske Landhusholdningsselskab d. 21. Februar 1900 holdt Foredrag.

**) Tidsskr. for Landøkonomi, 5. R. 11 Bd. S. 469 o. fig. (1892); se endvidere Beretning om de jydsk Landboforeningers 23. Delegeretmøde i Aarhus 1897. S. 39 o. fig.

***) Beretning om de samvirkende sjæll. Landboforeningers Virksomhed i Aaret 1897, S. 82 o. fig.

†) Tidsskr. for Landbr. Planteavl, 2. Bd. S. 69 o. fig. (1896) og 2. Bd. S. 144 o. fig. (1896).

††) Beretning om de jydsk Landboforeningers 22. Delegeretmøde d. 30. Septbr. og 1. Oktbr. 1896, S. 41 o. fig.

hver for sig, skønt de vel ved eventuelle Lovbestemmelser nok kunde behandles under eet.

Hvad for det første angaar Lovforanstaltninger, sigtende til at hemme Sygdomme hos Landbrugsplanter, forarsagede af Snyltesvampe, finder jeg, at man, for at gøre Sagen saa simpel som mulig, maa se bort fra alle saadanne Sygdomsangreb, der ikke har nogen nævneværdig økonomisk Betydning, og endvidere for de øvriges Vedkommende sondre mellem saadanne, som den enkelte Landmand med Nytte kan bekæmpe, selv om Naboerne intet foretage i saa Henseende, og saadanne, som let breder sig fra Mark til Mark, hvorved Landmanden bliver ganske prisgivet sin Nabos Forgodtbefindende med Hensyn til, hvorvidt denne vil træffe de fornødne Foranstaltninger til at bekæmpe Faren. Til den første Slags Plantesygdomme maa henføres Brand hos Kornarter og Græsser, Stribesyge hos Byg, den for Turnips og Rutabaga saa farlige Kaalbrok, de forskellige Rodparasiter i Kløvermarken som Knoldbægersvamp og Huesvamp, Rodfiltsvamp paa Rodfrugter, hvilke alle kunne optræde meget fordærlig flere Aar i Træk paa en enkelt Mark eller enkelt Ejendom, uden at gøre Skade hos Naboerne.

Til den anden Række af Plantesygdomme, mod hvilke der alene kan være Tale om at ty til Lovgivningsmagtens Bistand for med Nytte at kunne bekæmpe samme, hører den almindelige Kartoffelsygdom og alle de af værtskiftende Rustsvampe forarsagede Sygdomme, som vilde føre til Paabud om Rydning af Berberis, Mahonia, Korsved (*Rhamnus cathartica*), Cypres-Vortemælk, Vandgrenet Ranunkel, Oxetunge og Krumhals, hvilke tre sidste, som ogsaa hørende til skadeligt Ukrudt, kunde henføres under Bestemmelser om Fjernelse af saadant. Man burde i saadanne Lovbestemmelser ogsaa medtage Forbud mod Dyrkning af Sevenbom, skønt det ikke her er en Markplante, det gaar ud over, men Pæretreer; en saadan Lovbestemmelse har i Schweiz givet udmærkede Resultater for Frugttræerne. Baade i Tyskland og Frankrig haves Lovbestemmelser sigtende til at modarbejde Snyltesvampes Udbredelse, i Tyskland kun gældende for de mere eller mindre selvstændige Stater, i Frankrig saaledes at Præfekterne i de forskellige Departementer har Myndighed til at sætte visse lovbestemte For-

holdsregler i Værk, saasart Forholdene kræve det. Der kunde ogsaa være Tale om, at der fra Lovgivningens Side blev truffen Foranstaltninger til at formindske Faren ved Indførsel af levende Planter fra Egne, hvor man har bragt i Erfaring, at der optræder farlige Sygdomme hos vedkommende Plantearter, det være sig om de fremkaldes af Snyltesvampe eller af Insekter. Det burde altsaa være Bestemmelser, der med kort Varsel kunde træde i Virksomhed og atter af samme Myndighed sættes ud af Kraft.

Hvad angaar Lovbestemmelser sigtende til at bekæmpe Ukrudtsplanter, da gælder her noget lignende som om Plantesygdomme, at man bør skelne mellem den store Mængde af vildtvoxende, for Kulturplanternes Trivsel ganske uskadelige Planter og det i Virkeligheden temmelig ringe Antal Arter, der for Landbrugets Vedkommende kan siges at være af større Betydning at blive kvit. Jeg skønner ikke, at der er mere end omtrent 30 Plantearter, som her i Landet med Rette kan kaldes skadeligt eller endog ondartet Ukrudt; nogle af disse farlige Ukrudtsplanter forekommer endog hidtil kun i enkelte Egne af Lande i større Mængde, saasom Vaar-Brandbæger, Reseda, Vinterkarse, Slangehoved, Ager-Rævehale, Lugtløs Kamille og Korn-Valmue, af hvilke de to sidste dog ere i Færd med at brede sig til flere Egne.

Det ondartede Ukrudt kan man, ligesom for Snyltesvampenes Vedkommende, dele i to Grupper. Til den ene hører saadanne, der forsaavidt kunne siges at være stavnsbundne, at de ikke let breder sig fra Nabo til Nabo, forudsat at man ikke bytter Sædekorn og Gødning med sin Nabo, da de to Jordbrug i saa Fald maa dele Vilkaar i den her omhandlede Sag. Denne Gruppe af Ukrudtsplanter kan holdes i Ave, ved de vel bekendte Midler, af hver enkelt Landmand, uafhængig af Omgivelserne, det være sig Nabomarker eller Vejrande og andre udyrkede Steder. Til denne Gruppe vil jeg henregne den i Vaarsæden saa hyppigt optrædende og farlige Agerkaal (indbefattet de beslægtede gule Korsblomster Ager-Sennep og Kiddike), endvidere, Klinte, Kornblomst, Hejre, Onde Urter, Ager-Gaaseurt, Kamille, Gaasefod (sædvanlig af Landbrugerne kaldet Melde), og Pileurter, lutter enaarige Planter (eller dog saadanne, som kun blomstre en Gang), det

saakaldte „Frøkrudt“, som alene holder sig til opdyrket Jord og ikke, undtagen rent tilfældigt, optræder paa Vejrande og Diger, og hvis Frø kun i ringe Grad egner sig til at føres af Vinden fra Mark til Mark. Det samme gælder ogsaa adskillige fleraarige Ukrudtsplanter „Rodukrudt“, saasom Kvik (der kun yderst sjælden udvikler Frø), Ager-Snerle, Vandgrenet Ranunkel, Hvid Oxøje, Bynke, Rødknæ (og andre Skræpper), Lancetbladet Vejbred. Nogle af disse voxer ganske vist ogsaa paa Diger og Vejrabatter, men har ikke stor Spredningsevne.

Til den anden Gruppe af almindelig udbredte, ondartede Ukrudtsplanter bliver der saaledes kun et ringe Antal Arter tilbage, mod hvilke der, efter min Mening, kan være Tale om at træffe offentlige Foranstaltninger, idet kun disse i større Maalestok breder sig ved Vindens og Fugles Hjælp fra den ene Ejendom til den anden og fra udyrkede Steder ind paa Marken. Det er kun følgende 7 Ukrudtsplanter, jeg finder tilstrækkelig Anledning til at foreslaa, at Lovgivningsmagten tager sig af, nemlig: Marktidsel, Lancetbladet Tidse, Ager-Svinemælk, Følfod, Løvetand, Vild Gulerod og Ager-Padderokke. For to af disse Planters Vedkommende, nemlig Lancetbladet Tidse og Vild Gulerod, der kun blomstrer og sætter Frø en Gang, vil en Afhugning af de blomstrende Toppe være tilstrækkelig; for de fem andre fleraarige Ukrudtsplanters Vedkommende vil dette ikke være tilstrækkeligt, men for at opnaa en varig Udryddelse fra Marken vil det være nødvendigt at foretage en gentagen Stikning eller Lugning, den sidste bedst efter en Regn.

De kommunale Foranstaltninger, som hidtil har været sat i Værk med Afhugning af „Græsset“ langs de offentlige Veje med tilhørende Diger, for at hindre Frøspredning af Ukrudtsplanter over Markerne, gør efter min Mening kun ringe Gavn, dels fordi det ofte først slaas efter Frøets Modning for at faa mere Udbytte af Hø, dels og væsentligst fordi kun en forsvindende Del af de Planter, der voxer her, har nogensomhelst skadelig Betydning for den dyrkede Mark. Det vilde være langt bedre at anvende Flid og Omkostninger paa en grundig Udryddelse af de faa, virkelig skadelige Ukrudtsplanter, der enkelte Steder kan træffes pletvis paa de Strækninger, hvor „Græsset“ sælges ved offentlig Auktion, men iøvrigt prigsives til Køberens For godt befindende. Det vilde være bedre at lade Betalingen for Græsset bestaa i Forpligtelsen til at udrydde

de enkelte farlige Ukrudtsplanter, der fandtes paa omhandlede Vejrabatter og Diger.

Men det er jo kun den mindste Del af Arnesteder for Ukrudt, der vilde rammes paa denne Maade, langs de offentlige Veje. Langt større Omraade for Ukrudtsplanterne findes i Markveje, Hegn mellem Naboer, indre Markskel, Randen af Mergelgrave og andre Vandhuller og fremfor alt i de forsømmelige Naboers egne kultiverede Marker. Til en radikal Udryddelse af de nævnte 7 Ukrudtsplanter, som den enkelte Landmand ikke ved egne Bestræbelser er Herre over at faa udryddet eller at forhindre gentagen Indvandring af, var det at Lovgivningsmagtens Bistand særlig maatte paakaldes. Her kan der ikke være Tale om Strid mellem modsatte Interesser mellem By og Land; her er det Landbrugerne, der ved Lov skal tvinges til at hjælpe andre og derved i samme Grad tillige sig selv, og man maa jo derfor antage, at en saadan Lov let vil blive gennemført, idet der næppe kan være stor Tvivl om Enkelthederne.

Der klages meget og med Rette over det Ukrudt, der mange Steder i saa stor Mængde findes langs Jærnbane-Dæmninger og Skrænter. Denne Ulempe kunde jo vistnok let ad administrativ Vej overvindes langs Statens Baner, men vel næppe langs private Baner, uden at disse eventuelt drages ind under samme Lovbestemmelser, som skulde iværksættes for offentlige Kørevejes Vedkommende. At Jærnbaneskrænterne i saa usædvanlig Maalestok er befængt netop med skadeligt Markukrudt ligger i, at der til at besaa disse Arealer saa hyppig anvendes det billigst mulige Frø, det vil sige Afrensning fra Korn, Kløver og Græsfrø, der jo meget forstaaeligt anses for godt nok til disse Arealer, som jo ikke er beregnet paa at give Udbytte; men heraf følger, at den Vegetation, der fremkommer paa disse Steder, aldeles overvejende kommer til at bestaa af Markens Ukrudtsplanter og ikke af de uskyldige vildtvoxende Planter, der ellers beklæder de udyrkede Arealer.

For at Lovbestemmelser, hvad enten de alene gaar ud paa at hindre Blomstring og derved Frøsætning, eller de tillige fordrer en Stikning eller Lugning af de perennerende Ukrudtsplanter, kan faa Betydning, maa der etableres Eftersyn til bestemte Tider af Aaret i enhver Kommune, hvor disse Ukrudtsplanter overhovedet spiller en økonomisk skade-

lig Rolle. At fastsætte visse Tidspunkter for et saadant Eftersyn har forsaavidt sin Vanskelighed, som Blomstringstiden og Frøsætningen af de nævnte Ukrudtsplanter varierer en Del, ikke alene eftersom der er Tale om nordligere eller sydligere Egne af Landet, men ogsaa som afhængig af Vaarens Komme. Men i Forventning om, at man i de forskellige Egne og Aar vil rette sig efter de vxlende Forhold, vil det formentlig være rettest som Normaltid at fastsætte Eftersynet til den første Uge af Maj for Følfodens, Løvetandens og Padderokkens Vedkommende, og til den sidste Uge af Juni for Marktidse, Lancetbladet Tidse, Svinemælk, Vild Gulerod (samt for anden Gang Løvetand, der længe vedbliver at blomstre); Blomstringen vil inden den Tid være i fuld Gang, men Frøspredningen endnu ikke begyndt. Forsaavidt dette Eftersyn ikke skal gælde om, hvorvidt Afhugningen af de blomstrende Ukrudtsplanter er udført, men særlig om Stikningen og Lugningen af de 5 perennerende Ukrudtsplanter er foretaget, da er Tidspunktet for et saadant Eftersyn af mindre Betydning og kan derfor meget vel slaas sammen med det nys nævnte Eftersyn i sidste Uge af Juni. En saadan Synsforretning maatte da foretages to Gange om Aaret for at være nogenlunde betryggende.

For at et saadant Eftersyn skulde have nogen Virkning, maatte dette naturligvis være berettiget og forpligtet til at idømme Vedkommende, der havde forsømt sin Pligt, en passende Bøde, der enten kunde beregnes efter Størrelsen af det Areal, der var befængt med det Ukrudt, som der overhovedet her er Tale om, eller efter det Antal af disse Ukrudtsplanter, som ved Optælling, Beregning eller Skøn fandtes paa Arealet. Der kunde maaske ogsaa være Tale om at yde opmuntrende Præmier for de bedst rensede mindre Ejendomme.

Skønt de fleste Landmænd vel nok kende de nu oftere nævnte 7 Ukrudtsplanter, mod hvilke Lovbestemmelserne efter min Formening alene bør være rettet — bortset fra de Planter, der som Smittebærere for Snyltesvampe muligen skulde medtages under samme Lov — saa vil det dog, for at undgaa Forvexling og Meningsforskel om Bestemmelsen, være heldigt, om der samtidig med en saadan Lovs Emanation blev foranstaltet udgivet og i stort Omfang uddelt en koloreret Tavle med Billeder af de nævnte ondartede Ukrudtsplanter. En

saadan vejledende Tavle vilde være saa meget nødvendigere, som disse Ukrudtsplanter har saa forskellige folkelige Benævnelser i Landets forskellige Egne.

Angaaende Udlandets Lovgivning mod Ukrudt kan anføres følgende. I Frankrig udkom 1888 en Lov sigtende til Ødelæggelse af skadelige Insekter, Svampe og Ukrudt. I 1896 udgaves af „Department of Agriculture“ i Washington et Skrift: „Legislation against weeds“, som indeholder udførlige Meddelelser om alle de Lovbestemmelser og offentlige Foranstaltninger mod Ukrudt, som er trufne i de forskellige amerikanske Fristater. I flere tyske Stater findes Politiforanstaltninger mod forskellige Ukrudtsplanter, især sigtende til Udryddelse af Tidsler (Undladelse heraf anses med Bøder indtil 9 Rmk.). I Baden findes en Politiforskrift fra 1875, som paabyder Ophakning af Kløversilke-Pletter og at brænde det ophakkede Materiale; Besiddere af Jord med blomstrende Kløversilke bliver straffet med Pengebøder paa indtil 20 Mark; det nævnte Arbejde bliver udført af det Offentlige paa Ejerens Bekostning, naar denne har forsømt det. I 1878 indførtes nogle Steder i Tyskland Politiforholdsregler til Ødelæggelse af Vaar-Brandbæger.

Ogsaa mod visse skadelige Dyr kunde der maaske være Anledning til at træffe Lovforanstaltninger, navnlig ved at forhindre Indførsel af saadanne fra Lande eller Egne, hvor de vitterlig husere stærkt. Kampen mod Vinlusen (*Phylloxera*) i vindyrkende Lande er jo vel bekendt og har navnlig bestaaet i at omgærde de Lande, til hvilke den endnu ikke havde fundet Vej, med Forbud mod Indførsel af alle saadanne Planter og Plantedele, med hvilke den kunde befrygtes at blive indført. Andre Exempler er Koloradobillen paa Kartofler og St. José Skjoldlusen paa Frugttræer, begge hjemmehørende i Amerika; men ingen af disse er der formentlig nogen Fare for at ville trives hos os. Derimod kunde der være Tale om at hindre Indførsel af Hvedeaal (som findes i selve Hvedekornene), Frøbillen (*Bruchus*) i Ærter og Kløver, den sorte Kornorm (*Calandra granaria*), som optræder i Kornmagasiner; den første af disse har mærkelig nok endnu ikke vist sig her i Landet, medens de to andre af og til indføres hos os, og den sidste har rent lokalt anrettet en Del Skade. Ved Hjælp af Frøanalyser kan man jo undgaa at faa dem indført, idet de Par-

tier af Korn eller Frø, i hvilke det er paavist, at de findes, ved Opvarmning kan desinficeres. Den hessiske Flue indføres med Halm fra smittede Egne, Roeaalen befordres videre med Roeaffald fra angrebne Marker. Den sidste har i nogle Egne hos os angrebet Havren i den Grad, at Havremarken næsten ikke har bestaaet af andet end Ukrudt, og paa Forespørgsel hvorfor man ikke, i alt Fald midlertidigt, opgav at dyrke Havre, er der svaret, at det var en udtrykkelig Betingelse i Forpagtningskontrakten, at der skulde saas Havre. Det var maaske heldigt, om Havredyrkning foreløbig kunde forbydes paa saadanne befængte Marker.
